

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Effekter av medborgerligt deltagande

Statsvetenskapliga institutionen

Kandidatuppsats i statsvetenskap VT 2015

Jakob Sköld

Handledare: Jacob Sohlberg & Mikael Gilljam

Antal ord: 9833

Abstract

Denna studie ämnar svara på frågan vilka effekter medborgardialoger har på de medborgare som deltar. Syftet är att utreda om de positiva effekter som teorin säger finns stämmer i ett empiriskt fall. Uppnås de positiva effekter som Göteborgs stad och den deliberativa teorin hoppas på? Detta är viktigt att utreda då stora resurser läggs på medborgardialoger inom till exempel Göteborgs Stad. Orsaken till att satsningen görs i Göteborg är att kommunfullmäktige fattat ett beslut i april 2014 om att *fördjupa demokratin genom att öka medborgarnas möjligheter till inflytande*. Utifrån tidigare forskning sätts fyra hypoteser upp som alla talar för en positiv inverkan på förtroende för politiker och tjänstemän, social tillit, kunskap om sakfrågan och åsikter om medborgardialog. En panelundersökning med deltagare på två olika medborgardialoger i Göteborgs stad utförs i denna studie. Politiker är inte närvarande på dialogerna men det är däremot tjänstemän som bland annat agerar moderatorer och fördelar ordet. Enkäter delas ut till deltagarna både före och efter dialogerna vilket gör att en förändring beträffande de olika hypoteserna kan uppmätas med hjälp av statistisk bearbetning. Dock stöter studien på problem då endast 18 personer deltar i före och eftermätningar på medborgardialogerna i Västra och Norra Hisingen. Förändringar av flertalet av de beroende variablerna kan därför inte statistiskt säkerställas. Ett svagt positivt samband hittas dock för förtroende för politiker.

Nyckelord: Medborgardialog, politiker, tjänsteman, förtroende, social tillit, kunskap, deliberation, Göteborgs stad

1. INLEDNING	1
2. BEGREPPSDEFINITIONER	2
2.1 DELIBERATION	3
2.2 MEDBORGARDIALOG	3
2.2.1 Medborgardialoger som deliberativt forum.....	4
3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	5
3.1 FÖRTROENDE FÖR POLITIKER OCH TJÄNSTEMÄN.....	6
3.2 SOCIAL TILLIT.....	7
3.3 KUNSKAP OM SAKFRÅGAN	7
3.4 ÅSIKT OM MEDBORGARDIALOG	8
3.5 VEM DELTAR I DELIBERATIVA SAMTAL?	8
3.6 KVALITÉ PÅ DELIBERATIVA MOMENT.....	9
4. HYPOTESER	10
5. METOD OCH MATERIAL	10
5.1 ANALYSENHETER.....	11
5.2 POPULATION OCH URVAL.....	12
5.3 MATERIALINSAMLING	14
5.4 BESKRIVANDE STATISTIK- HUR SER URVALSGRUPPEN UT?.....	15
5.4.1 Kön.....	15
5.4.2 Ålder	15
5.4.3 Utbildning.....	15
5.4.4 Politiskt intresse.....	16
5.5 HYPOTESPRÖVNING GENOM T-TEST	17
5.6 OMKODNING AV SVARSALTERNATIVEN	17
5.7 OPERATIONALISERING.....	17
5.7.1 Deltagande i medborgardialog	18
5.7.2 Förtroende för politiker och tjänstemän.....	18
5.7.3 Social Tillit.....	18
5.7.4 Kunskap om sakfrågan	19
5.7.5 Åsikt om medborgardialog.....	19
6. RESULTAT	20
7. AVSLUTANDE DISKUSSION	21
8. KÄLLFÖRTECKNING.....	24
8.1 INTERNETKÄLLOR	26
9. APPENDIX A.....	28
ENKÄT OM MEDBORGARDIALOG	28

1. Inledning

”Vi ser att det sker förändringar i samhället, inte minst efter det senaste valet. Det kan delvis hänföras till att det finns en förtroendeklyfta mellan medborgare och politiker. Därför är det viktigt att få upp deltagandet och inflytandet, även mellan valen”, säger Klas Forsberg, utvecklingschef på stadsledningskontoret (Grönblad, 2014).

Göteborgs kommunfullmäktige gav 2010 stadsledningskontoret utredningsuppdraget att *fördjupa demokratin genom att öka medborgarnas möjligheter till inflytande*, vilket 2012 resulterade i en rapport om hur detta skulle göras (Göteborgs stads stadsledningskontor 2014a, s.3). Denna rapport remissbehandlades sedan under åtskilliga år. I ett tjänsteutlåtande i februari 2014 ansåg utvecklingsavdelningen på stadsledningsstaben under ledning av Klas Forsberg att utredningsarbetet var fullgjort (Göteborgs stads stadsledningskontor 2014b). Detta resulterade i att Göteborgs kommunfullmäktige den 24 april 2014 beslutade att anta Göteborgs principer för medborgardialog, i enlighet med den slutgiltiga rapport som preciserade uppdraget (Göteborgs stad kommunfullmäktige 2014). Även om medborgardialoger förekommit tidigare i Göteborgs stad var alltså år 2014 något av en nystart för denna satsning i Göteborg. Att inkludera medborgarna i beslutsprocessen genom att till exempel genomföra medborgardialoger är, vilket Göteborgs stads stadsledningskontor fastslår, tids- och resurskrävande (2014a, s.14). Syftet med denna studie är att tillföra forskningsfältet om deliberativ teori empirisk granskning och genom detta utreda om de resurser som läggs på medborgardialoger är väl motiverade.

Den representativa demokratins vitalitet har under en längre tid varit ifrågasatt i Sverige. I demokratiutredningen kom utredare fram till att den representativa demokratin i Sverige behöver kompletteras med deltagardemokratiska och deliberativa inslag (SOU 2000, s. 1). Huvudsekreteraren för demokratiutredningen Erik Amnå anser att deltagardemokrati är önskvärt samt att valdemokratin själv inte har särskilt tydliga svar på sina egna frågor om sjunkande valdeltagande, växande social skiktning, utglesade partier, mediedominerade valrörelser, uddlösa valrörelser och svårgenomskinlig flernivådemokrati (2003, s. 122). I flertalet västerländska demokratier minskar även medborgares förtroende och intresse för politiker och politiska institutioner (Rosenberg 2007, s.2). Däremot är bilden inte riktigt så nattsvart vad gäller politikerförtroendet i Sverige. Andelen personer som uppger att de har ganska högt eller högt förtroende för svenska politiker har ökat i Sverige mellan 1988 och 2010 (Oscarsson 2012). Som en lösning på den representativa demokratins problem brukar deliberativa teoretiker ofta föra fram olika positiva aspekter av deliberativa samtal. Frågan är dock om de deliberativa samtalen verkligen har de positiva effekter på deltagarna som de i teorin sägs ha? Denna frågeställning ämnar följande uppsats undersöka.

Det finns olika inriktningar inom det fält som studerar deliberation i empirin. En del empiriska studier av deliberation fokuserar på effekten av deliberation, analyserar förändringar i deltagares åsikter och kunskap om ämnet som diskuteras. Forskarna Andersen och Hansen har till exempel analyserat hur de politiska åsikterna förändras hos deltagare i en medborgarpanel som diskuterade införandet av euron i Danmark (2007). Ytterligare en undersökning som intresserat sig för effekter av deliberation är Grönlund, Setälä och Herne som analyserat hur en deliberativ process angående kärnkraft i Finland förändrade den politiska tilltron och kunskapen om ämnet hos deltagarna (2010). Andra forskare fokuserar på kvalitén i det deliberativa momentet (se ex. Steenbergen et al., 2003; Theodorsson 2004). En tredje forskningsinriktning analyserar vilken typ av människor som engagerar sig i deliberativa forum (se ex. Cook, Carpini & Jacobs 2007). För att svara på forskningsfrågan knyter denna uppsats an till det fält som berör effekter av deliberation men kommer även beröra de andra då effekterna av deliberation kan sägas vara beroende av kvalitén på det deliberativa momentet och vilka som deltar.

Denna studie motiveras utifrån att det finns en stark samhällelig anknytning då medborgardialoger är en högaktuell fråga i Göteborgs stad samt att forskningen efterfrågar ytterligare studier om effekter av deliberation. Anna Theodorsson skriver att *"I stort sett var och en som har skrivit eller funderat kring deliberation och deltagande nämner att det har effekter på människor.(...) Det är dock väldigt få som har gjort någon omfattande undersökning av dessa effekter"* (2004, s. 33-34). Empiriker inom det deliberativa forskningsfältet anser att teorin om den deliberativa processen byggs upp av allt för många antaganden som måste prövas empiriskt (Andersson 2012, s. 30). Trots att deltagardemokratins vara eller icke vara länge debatterats i teorin finns det alltså en stark efterfrågan på mer studier av medborgardialogers effekter.

I denna uppsats kommer inledningsvis teori presenteras som berör samband mellan deltagande i medborgardialoger och förtroende för politiker och tjänstemän, social tillit, kunskap och åsikt om medborgardialoger. Därefter presenteras designen av denna panelundersökning samt det material som ligger till grund för en statistisk analys. Resultaten av studien är att det finns ett svagt positivt samband mellan deltagande i medborgardialoger och förtroende för politiker. Detta resultat samt övriga diskuteras i den avslutande diskussionen.

2. Begreppsdefinitioner

En definiering av vad jag anser är medborgardialog samt deliberation behöver göras då begreppen förekommer ofta i denna uppsats. Dessa två begrepp kommer därför definieras i följande stycken.

2.1 Deliberation

Definitionen av deliberation och hur det särskiljs det från andra former av tal, till exempel köpslående eller retorik varierar mycket mellan olika forskare (Chambers 2003, s. 309). Detta är problematiskt då det kan leda till att olika fenomen studeras men ändå benämns likadant. I denna studie avser jag att göra en egen definition av begreppet mot bakgrund av andra definitioner för att förtydliga vad som avses som deliberation i denna uppsats.

Annika Theodorsson har tagit fram en analysmodell för att studera deliberativa samtal med utgångspunkt i Jürgen Habermas teori om strategiskt och kommunikativt handlande. För att det ideala samtalsklimatet ska uppstå krävs att alla har lika stor rätt att introducera påståenden, komma med frågor och tolkningar och ifrågasätta vad andra säger samt att alla har lika stor rätt att bli lyssnade på (Theodorsson 2004, s.28). Habermas ideala talsituation karakteriseras av klarhet, jämlikhet, ömsesidighet och konsensus (Himmelroos 2012, s. 98) Det krävs alltså jämlikhet mellan deltagarna för att det ideala samtalsklimatet ska uppstå.

Chambers definierar deliberation som *”debatt och diskussion som har målet att producera resonabla, välinformerade åsikter i vilken deltagare är villiga att ändra sina åsikter i ljuset av diskussion, ny information och påståenden gjorda av andra deltagare”* (Ibid, s. 309). För att någon ska vara villig att ompröva sina åsikter är det nödvändigt att det finns jämlikhet mellan deltagarna där det viktiga inte är att vinna diskussionen utan att lära sig att förstå problemet på ett djupare sätt. Denna definition ligger därmed nära Habermas tankar om kommunikativt handlande. Gastil anser att *”fullständig deliberation inkluderar en noggrann examination av ett problem eller ett ämne, samt identifikation av möjliga lösningar (...)* (2000, s. 22). Deliberation kan vara vertikal eller horisontell (Karlsson 2003, s 220). Vertikal deliberation förs mellan beslutsfattare och medborgare. Horisontell deliberation förs mellan medborgare, utan inblandning av beslutsfattare/politiker (ibid).

Med ovanstående definitioner i åtanke avser jag att i den här uppsatsen definiera deliberation som följande:

- Debatt och noggrann examination av ett problem som identifierar möjliga lösningar och
- ämnar att producera resonabla, välinformerade åsikter som sker under
- jämlika former där alla deltagare har lika stor möjlighet att höras och ifrågasätta och
- antingen sker vertikalt eller horisontellt

2.2 Medborgardialog

Himmelroos använder sig av begreppet medborgardeliberation som han definierar som *”den process där medborgare samtalar, debatterar och resonerar med varandra om aktuella ärenden som berör*

samhället de lever i” (2012, s. 3). Den här definitionen kan tyckas allmänt hållen men är samtidigt tydlig med att alla samtal medborgare emellan inte kan räknas som medborgardeliberation. Det krävs en debatt om ärenden som rör samhället medborgarna lever i. Samhällsfrågor kan till exempel vara stadsplanering eller resursfördelning till olika delar av samhällets verksamheter.

Mätningar som utförs i denna studie kommer att ske vid medborgardialoger i Göteborgs stad. Därmed ligger det nära till hands att använda Göteborgs stads stadsledningskontors uttalanden om medborgardialoger som grund för en begreppsdefinition. Göteborgs stads stadsledningskontor skriver att *”medborgardialog är en del av den politiska styrningen där strukturerad dialog används som ett tydligt inslag inför beslut i kommunen. Det kan röra både beslut i nämnder, beredningar eller i kommunfullmäktige”* (2014a). Detta uttalande sätter alltså vikt vid att dialogen ska vara strukturerad och ha anknytning till beslut i kommunen.

Med ovanstående definitioner i åtanke avser jag att i den här uppsatsen definiera begreppet medborgardialog som följande:

- *Strukturerad debatt och samtal mellan politiker och/eller tjänstemän med medborgare angående samhällsfrågor med koppling till politiska beslut i stadsdelsnämnder eller kommunfullmäktige.*

2.2.1 Medborgardialoger som deliberativt forum

Tidigare har det nämnts att forskare använder olika definitioner av deliberation. Vad som kan kallas deliberation är dock ännu mer omdebatterat när fenomenet utspelar sig i praktiken (Carpini, Cook & Jacobs 2004, s.317). Därmed är det ingen enkel sak att definiera vilka samtal som är deliberativa i empirin. I denna uppsats är medborgardialoger det deliberativa forum som studeras. Detta avsnitt kommer därför visa på vilket sätt medborgardialoger är ett deliberativt forum genom att jämföra hur väl dessa stämmer in på ovan gjorda begreppsdefinition (se 2.1 Deliberation).

De medborgardialoger som varit i fokus i denna uppsats är exempel på vertikal deliberation mellan tjänstemän och medborgare. En noggrann examination av ett problem utförs i dialogerna då deltagarna ägnat flertalet timmar åt att diskutera problemet med varandra samt med tjänstemännen. Målet med dialogerna i båda stadsdelar är att hitta möjliga lösningar på problemen, dels att öka tryggheten i Västra Hisingen, dels att skapa ett nytt parkstråk i Norra Hisingen. Välinformerade åsikter hos beslutsfattarna eftersträvas då ett uttalat syfte med dialogerna från politikernas håll är att *”ta tillvara kunskaper och erfarenheter och se medborgarna som en tillgång för att forma framtidens Göteborg”* (Göteborgs Stads Stadsledningskontor 2014a s, 3). Att detta även är målet med medborgarnas deltagande står också klart i följande formulering: *”Stadens nämnder*

behöver göra det enklare för medborgarna att känna till bakgrunder till beslut” (Göteborgs Stads Stadsledningskontor 2014a s, 4).

Jämlikheten mellan deltagarna är däremot inte säkerställd i samtal mellan tjänstemän och medborgare då tjänstemännen som deltar vid dialogerna kan sägas stå i en maktposition i förhållande till medborgarna då de sätter dagordningen för mötena och agerar samtalsledare. Habermas ideala talsituation karakteriseras av jämlikhet mellan deltagarna (Himmelroos 2012, s. 98). Dock är Habermas ideala samtalssituation just ett ideal. Det finns skäl att använda en mer tillåtande definition av deliberation. Dryzek har kritiserat Habermas ideala talsituation för att den inte går att leva upp till då politisk kommunikation i den verkliga världen aldrig är fri från dominans. Det kommer alltid finnas något som begränsar en jämlik deliberation (1990, s. 36-37). Även om Habermas ideala talsituation är eftersträvansvärd är det svårt att hitta samtal i verkligheten som är fria från en ojämn maktfördelning mellan deltagarna. En ojämlikhet råder också i många samtal medborgare emellan då denna grupp rymmer en stor variation i olika resurser såsom utbildning, pengar och sociala kontakter. Tjänstemännen både deltar i debatten och agerar samtalsledare för att fördela ordet under de medborgardialoger som studeras i denna undersökning. Även om tjänstemännen står i maktposition i förhållande till medborgarna läggs det vikt vid att alla ska komma till tals under dialogerna, därmed råder en form av jämlikhet i detta avseende. Det deliberativa momentet i medborgardialogerna kunde vara mer jämlikt men det stämmer i övrigt in på begreppsdefinitionen. Därmed anser jag att de medborgardialoger som studeras i denna studie är exempel på deliberativa forum.

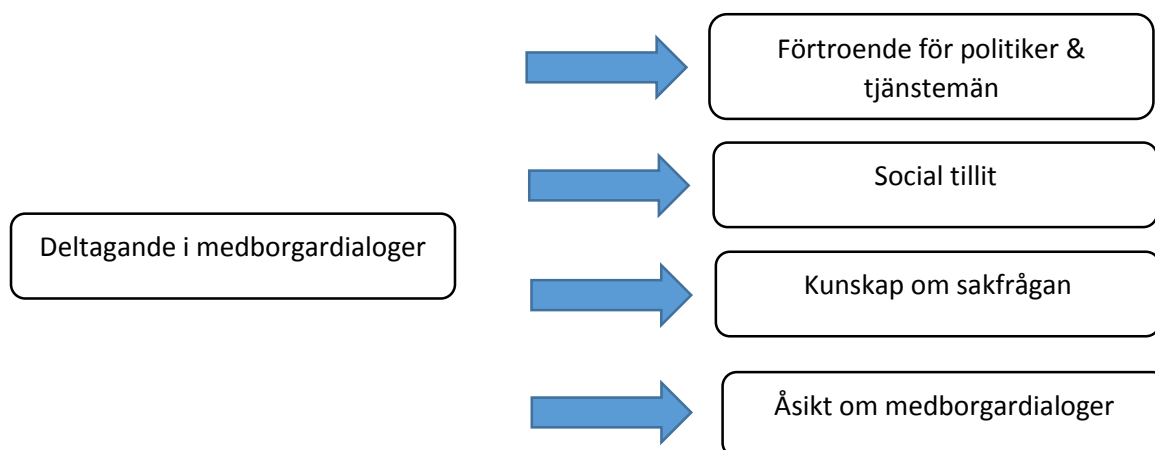
3. Teoretiska utgångspunkter

Vilket tidigare nämnts finns det olika forskningsfält som analyserar hur den deliberativa teorin fungerar i empirin. Enligt Cook et al motiveras deliberation av framförallt tre olika skäl av förespråkare (2007 s. 28). Det första skälet är att det är utbildande för de medborgare som deltar. Det andra skälet är att det kan användas som ett verktyg för att skapa en känsla av effektivitet samt förtroende för politiska institutioner och andra medborgare. Det tredje skälet är att det kan användas för att producera enhälliga beslut (ibid). Denna studie intresserar sig för förändringar hos deltagare i medborgardialoger och därmed på den teori som behandlar detta. Då fokus i denna studie inte ligger på hur beslut tas i olika demokratiska sammanhang har jag valt att inte gå in på fältet som behandlar att deliberation kan skapa enhälliga beslut. En annan intressant aspekt som berör förändringar av deltagarnas åsikter är däremot huruvida medverkan i medborgardialoger kan leda till förändrade åsikter kring medborgardialoger, en fråga som bland annat Himmelroos (2015) intresserat sig för. I enlighet med ovan förda resonemang blir forskningsfrågan i denna uppsats: *Hur*

påverkar deltagande i medborgardialoger förtroende för politiker och tjänstemän, social tillit, kunskap om sakfrågan samt åsikt om medborgardialoger?

Figur 1: Studiens kausala modell. Oberoende variabel deltagande i medborgardialoger påverkar de beroende variablerna.

3.1 Förtroende för politiker och tjänstemän

Ett argument för ökade deltagardemokratiska åtgärder vid sidan av den representativa demokratin är att medborgare idag står längre ifrån den politiska processen än tidigare vilket leder till oönskade konsekvenser. Minskad kontakt mellan medborgare och offentliga tjänstemän sägs bland annat ha gett upphov till ökat misstroende och cynism bland dessa båda grupper (Hibbin & Theiss 1995 & Nye et al. 1997). Den ökade kontakt mellan politiker, tjänstemän och medborgare som dialogerna innebär skulle alltså kunna leda till ökat förtroende och minskad cynism i samhället. I denna studie analyseras deliberation mellan tjänstemän och medborgare vilket är ett exempel på vertikal deliberation (Jodal 2003, s.279). En vertikal deliberation förväntas på flera olika sätt kunna höja förtroendet för politiker. Deliberation förväntas leda till ökad legitimitet och förtroende för de beslut som fattas. Vertikal deliberation sägs även kunna leda till en ökad förståelse för de bedömningar och avvägningar som politiker tvingas göra i sin politikerroll och därmed ökar förtroendet för politiker (ibid). På liknande sätt borde samtal mellan medborgare och tjänstemän kunna öka förtroendet för tjänstemän då en större förståelse för deras prioriteringar också borde uppstå. Även Grönlund et al (2010) har en liknande teori om att förtroende för politiska institutioner kan öka genom deliberation då deltagarna ökar sin förståelse för den demokratiska beslutsprocessen. En större förståelse för beslutsprocessen borde kunna leda till en större förståelse och förtroende för beslutsfattarna.

Angående delaktighet och förtroende skriver Göteborgs stads stadsdelsförvaltning följande "Det handlar om att erbjuda medborgarna möjligheter att vara delaktiga i den demokratiska processen, en

förtroendefråga som i sig kan öka tilltron till det representativa systemet och bidra till att stärka förtroendevaldas roll som företrädare för medborgarna” (2014a s.3). Även stadsdelsförvaltningen tror att ökade möjligheter för medborgarna att vara aktiva i den demokratiska processen kan leda till ökat förtroende för politiker och tjänstemän. Det finns därmed klara likheter i det sätt som Göteborgs stadsförvaltning argumenterar om delaktighet i den demokratiska processen med hur ökade inslag av deliberativ demokrati motiveras av forskare.

Även om politiker inte deltar i de medborgardialoger som undersöks i denna studie borde de deltagande tjänstemännen kunna bidra till ett ökat förtroende för politiker genom sina sakkunskaper. Dels kan de bidra till en förståelse för de avvägningar som politiker måste göra i sin politikerroll, dels med sin kunskap om hur demokratiska beslutsprocesser går till. Förståelse för politikers prioriteringar eller beslutsprocessen skulle i detta sammanhang kunna vara den kausala mekanismen som förklarar varför deltagande i medborgardialoger leder till ökat förtroende för politiker.

3.2 Social tillit

De möjligheter deliberativa samtal har att generera förtroende för andra människor bygger bland annat på tanken att när människor möts och genom politisk diskussion får ta del av andras argument, perspektiv och livserfarenheter så skapas en ökad förståelse för andras sätt att vara och resonera (Jodal 2003, s. 280). En teori inom psykologin som skulle kunna förklara varför deltagande i medborgardialoger kan leda till ökad social tillit är kontakt-hypotesen som bland annat behandlats av Pettigrew och Trop, Wagner och Christ (2011). Teorin baseras på att kontakt mellan grupper kan leda till minskade fördomar samt ökad tillit och förlåtelse för tidigare konflikter. I deliberativa samtal som medborgardialoger skulle samma mekanism kunna förekomma då samtalen kan locka människor med t.ex. olika värderingar, normer och utbildningsnivåer.

3.3 Kunskap om sakfrågan

Ytterligare en effekt som deliberativa samtal förväntas ha är att de är utbildande (Ryfe 2005, s.53). Att samtala om ämnen där många olika insikter och åsikter får höras förväntas leda till ökad kunskap. Ett exempel på hur denna teori används i empirin är Fishkins medborgarpaneler. Fishkins tanke med dessa är att den grupp som deltar efter samtalen representerar en upplyst medborgargrupp som på grund av sin ökade kunskap resonerar på ett bättre sätt om den aktuella sakfrågan (Fishkin 1995, s 162). Resultatet av dialogerna sägs sammantaget vara en bild av en vad en mer informerad och reflekterande allmänhet skulle tycka givet att den deltog i ett deliberativt forum (Luskin, Fishkin & Towell 2002, s. 484).

3.4 Åsikt om medborgardialog

Teorin gällande att åsikter om medborgardialoger påverkas positivt av deltagande i medborgardialoger grundar sig i en tanke att deliberativa processer skapar attityder och färdigheter som är associerade med ett aktivt demokratiskt medborgarskap (Himmelroos 2015, s.2).

Sannolikheten att en person deltar i politiska sammanhang baseras enligt Brady, Verba och Schlozman på deras tillgång till tid, pengar och kommunikativa egenskaper (1995). Båda dessa studier innehåller en liknande argumentation som baseras på att tron att färdigheter deltagare tillägnar sig som till exempel kommunikativa egenskaper leder till en ökad chans att delta i samtal om politiska frågor. Deltagande kan därmed sägas föda ytterligare deltagande (Pateman, 1970).

3.5 Vem deltar i deliberativa samtal?

Vem som deltar i deliberativa samtal är intressant då det kan spela roll för kvalitén på det deliberativa momentet vilket i sin tur kan påverka effekterna av deliberation. Det finns mycket litteratur som berör människors villighet att delta i politiska aktiviteter. Bland annat har tid, pengar och kommunikativa färdigheter sagts påverka människors villighet att delta i politiska sammanhang (Brady et al 1995). Cook et al har även funnit att benägenhet att delta i politiska samtal påverkas av utbildningsgrad. Amerikanska medborgare med lägre utbildning (gymnasieexamen eller lägre) är underrepresenterade i formella eller informella sammanhang där lokala, nationella eller internationella problem diskuteras. Personer med högre utbildning (college studier eller examen) är däremot överrepresenterade (2007, s. 34). Det finns alltså en koppling mellan utbildning och deltagande i politiska aktiviteter. Deliberation har fått kritik för att ytterligare kunna öka ojämlikheten i politiskt deltagande då deliberation ställer större krav på kommunikativ förmåga och därmed sällar bort de som till exempel inte behärskar språket eller på grund av låg utbildning inte är vana vid att argumentera. Mendelberg uttrycker det som att högutbildade besitter nödvändiga sofistikerade argumentationsfärdigheter, medan lågutbildade aldrig haft tillgång till de forum eller sysselsättningar där färdigheter för överläggning och offentliga framföranden utvecklats (2002, s. 11). Detta talar för att högutbildade kommer vara överrepresenterade vid de deliberativa samtal som studeras i denna panelundersökning.

Keeter, Zukin, Andolina och Jenkins har även funnit att ålder spelar roll för benägenheten att delta i olika politiska aktiviteter i den mån att 18 till 29 åringar är mindre benägna att delta i dessa aktiviteter (2002). Cook et al har även funnit att personer som är äldre än 65 år är mindre benägna att delta i samtal om politik (2007, s. 36). Därmed är det rimligt att anta att ungdomar och pensionärer är underrepresenterade även i de medborgardialoger som är i fokus i denna studie.

Intresse för politik förväntas kanske inte helt oväntat påverka sannolikheten att delta i politiska samtal. Politiskt intresserade personer deltar inte bara i större utsträckning än icke intresserade i val och partipolitik utan påverkar all form av politiskt deltagande positivt (Rosenberg & Hansen, 1993). Dock har Brady et al problematiserat detta och fastslagit att politiskt intresse inte ensamt kan förklara delaktighet i politiska aktiviteter utan att detta samverkar med tid, pengar och kommunikative egenskaper (1995, s. 16).

3.6 Kvalité på deliberativa moment

Ett problem med deliberativa samtal är att de enligt ovan framförda teori om deltagande tenderar att locka högutbildade, medelålders och politiskt intresserade människor samt avskräcka till exempel lågutbildade, ungdomar samt politiskt ointresserade. Risken finns därmed att gruppen som deltar blir homogen och att deltagarna i de deliberativa samtalen därmed riskerar att tycka likadant i många frågor. Samtal mellan personer med en uppsjö av olika synsätt och tankar är mer deliberativa och leder till att deltagarna lär sig mer (Ryfe 2005 s. 53). Att inte träffa människor från andra sociala grupper kan till exempel leda till att den sociala tilliten till dessa grupper inte stärks. Om inte många olika synsätt på politikens handlande framförs kan förståelsen för politikens avvägningar och prioriteringar utebli. De homogena grupper som lockas av deliberativa samtal riskerar därför att leda till att effekterna av deliberation uteblir eller minskar.

Enligt tidigare begreppsdefinition av deliberation uppstår denna då alla människor som deltar kan göra sin röst hörd, får ställa frågor, blir respekterade och lyssnade på. Theodorsson använder begreppet *störningar* som sammanfattande term för alla de saker som gör att samtal mellan människor avlägsnar sig från den deliberativa idealtypen (2004, s.28). Hon delar in störningarna i kontextuella och individuella störningar. Temporära kontextuella störningar kan till exempel vara sådana att en person inte hinner prata klart för att någon måste gå, eller att en telefon ringer och avbryter ett resonemang. Permanent kontextuella störningar är om något i kulturen inom en organisation systematiskt försvårar ideal deliberation (ibid). Ett exempel skulle kunna vara att människor har olika mycket makt att påverka dagordningen eller har olika mycket inflytande över vem som får tala, vilket är fallet i den vertikala deliberation mellan tjänstemän och medborgare som studeras i denna studie. Individuella störningar kan vara sådana som uppstår på grund av att alla sammanhang präglas av maktrelationer och att detta påverkar samtalen (Theodorsson 2004, s. 28). Om någon typ av störning påverkar samtalet så att det kommer långt ifrån den ideala samtalssituationen borde det leda till att effekterna av deliberation uteblir eller minskar. Effekterna skulle till och med kunna bli negativa om det deliberativa momentet håller låg kvalité. Huruvida kvalitén på det deliberativa momentet får utstå störningar borde alltså påverka om medborgardialogerna får de positiva konsekvenser som teorin ställer upp.

4. Hypoteser

Ovan förda teoretiska diskussion leder fram till följande hypoteser vilka kommer prövas under denna uppsats:

Förtroende för politiker-hypotesen: Deltagande i medborgardialoger leder till ökat förtroende för politiker.

Förtroende för tjänstemän-hypotesen: Deltagande i medborgardialoger leder till ökat förtroende för tjänstemän.

Social tillit-hypotesen: Deltagande i medborgardialoger leder till ökat förtroende för människor i allmänhet.

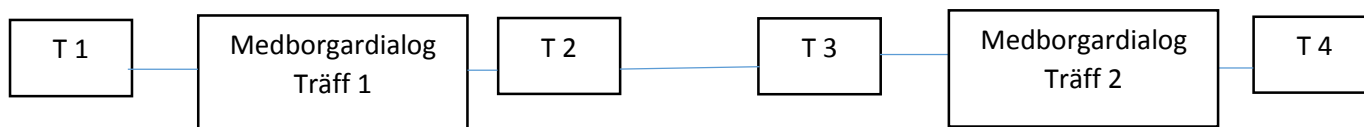
Deltagande-hypotesen: Deltagande i medborgardialoger leder till ökad kunskap om sakfrågan som diskuteras.

Åsikt-hypotesen: Deltagande i medborgardialoger leder till en mer positiv inställning till medborgardialoger.

5. Metod och material

För att besvara forskningsfrågorna och utröna om en förändring i de beroende variablerna har skett över tid har jag utfört en panelundersökning. Detta innebär att en undersökning med samma analysenheter har upprepats vid ett flertal tillfällen (Teorell & Svensson 2007, s.81) (*Vilket illustreras i fig. 2 nedan*). Datamängden har sedan analyserats genom ett t-test för att pröva om förändringar av de beroende variablerna är statistiskt säkerställda. Styrkan med att mäta precis innan och efter medborgardialogen är att andra orsaker till förändring i de beroende variablerna minimeras. Det enda som varierar mellan mätning ett och två är att gruppen deltar i en medborgardialog. Anledningen till att denna design inkluderar mätningar vid T3 och T4 är att en förändring som uppmäts flera gånger kan styrka att en permanent förändring skett. Mellan mätningen vid T2 och T3 kan däremot annat hända som kan påverka de beroende variablerna. Då denna undersökning mäter förtroende, social tillit, åsikt om medborgardialoger samt sakkunskaper skulle till exempel mutskandaler, brott mot svarspersonen, diskuterande av dialogen med andra svars personer eller egenstudier kunna påverka de beroende variablerna.

Figur 2: Design av studie

Kommentar: (T betyder tidpunkt, vid T1, T2, T3 och T4 mäts de beroende variablerna genom enkätutdelning)

Att göra före och eftermätningar på detta sätt är ett vanligt förekommande sätt i den experimentella delen av samhällsvetenskaplig forskning. Till exempel Himmelroos använder data som uppmäts före och efter ett deliberativ forum (2015 s. 1) och Fishkin använder ett liknande sätt att mäta förändringen av deltagares kunskaper i medborgarpaneler (1995). Före och eftermätningar oavsett om det gäller panelundersökningar eller experimentundersökningar gör det möjligt att mäta förändringar över tid och därmed är det en bra grund för att pröva ett kausalt samband.

5.1 Analysenheter

Denna studie ämnar vara en extensiv studie och med det menas att den har för avsikt att undersöka ett större antal fall (Teorell & Svensson 2007, s. 80). En tumregel för att kunna dra tillförlitliga statistiska slutsatser är vid 20-30 analysenheter (ibid). Analysenheter i panelundersökningen är de medborgare som deltar i nedan beskrivna medborgardialoger.

I letandet efter analysenheter har jag varit begränsad till deltagare i medborgardialoger som ägt rum under en begränsad tidsperiod, nämligen under april-maj 2015. Att finna en medborgardialog som stämmer överens med tidigare nämnd definition av medborgardialog samt äger rum inom denna tidsperiod har varit mycket problematiskt. Jag genomförde en intervju med Klas Forsberg som är utvecklingschef på Göteborgs stads stadsledningskontor. Då han leder uppdraget att *fördjupa demokratin genom att öka medborgarnas möjligheter till inflytande* var detta ett bra sätt att få en översikt över vad som sker inom projektet i Göteborgs stad. Även Anna Tiger på enheten Social Resursförvaltning träffade jag då hon är delaktig i arbetet att höja kompetensnivån i Göteborgs stads arbete med medborgardialoger och därmed har mycket kunskap om vad som utförs av olika stadsdelsförvaltningar vad gäller medborgardialoger.

Tidigt i arbetet kontaktade jag alla stadsdelsförvaltningar i Göteborgs kommun via e-mail då stadsdelsförvaltningarna är ansvariga för att utföra dialogerna. De stadsdelar som svarade och sa att de skulle genomföra medborgardialoger under ovan nämnda tidsperiod kontaktades därefter via telefon. God kontakt etablerades med Ulrika Stöök, utvecklingsledare Västra Hisingen samt med Bengt Nilsen, utvecklingsledare stadsplanering Norra Hisingen. Detta resulterade i att jag identifierade två medborgardialoger som stämde överens med min begreppsdefinition samt att jag

fick lova att dela ut enkäter vid dessa. Dialogerna var dels invånargrupper i Västra Hisingen samt en invånardialog i Norra Hisingen. Dessa beskrivs kortfattat nedan.

Invånargrupperna i Västra Hisingen är en del av samarbetet Trygg. Enligt kommunikationsplan för samarbetet Trygg i Västra Hisingen är syftet med projektet att:

- Öka tryggheten i Västra Hisingen
- Minska brottsligheten
- Öka invånarnas förtroende för stadsdel och polis (Västra Hisingens stadsdelsförvaltning & Polismyndigheten i Västra Götaland, 2014)

Tjänstemän från stadsdelsförvaltning samt en representant från polisen leder diskussionerna i de olika grupperna och agerar som moderatorer. Invånardialogen i Norra Hisingen berör planeringen av ett parkstråk i anslutning till Selma Lagerlöfs Torg. Enligt utvecklingsledare Nilsen är medborgarna i detta fall med och diskuterar med tjänstemännen hur de vill att parkstråket i framtiden ska se ut. Sedan kommer ett uppdrag att utlysas till olika arkitektkontor och därefter kommer det förslag som bäst tar medborgarnas åsikter tillvara vinna (personlig kommunikation 16 april 2015).

5.2 Population och urval

Den här uppsatsen syftar till att förklara hur personer boende i Göteborg påverkas av att delta i medborgardialoger efter att kommunfullmäktige i april 2014 tagit beslut om att bifalla stadsledningskontorets rapport *svar på återremitterat ärende om att fördjupa demokratin genom att öka medborgarnas möjligheter till inflytande* (Göteborgs kommunfullmäktige 2014). Populationen i denna panelundersökning är därmed nuvarande boende i Göteborgs kommun.

Urvalet i denna studie har skett genom självselektion vilket innebär att det är individerna själva som avgör om de ska hamna i urvalet eller inte (Teorell & Svensson 2007, s.86). Den 17 februari 2015 hölls ett öppet möte för boende och arbetande i Västra Hisingens stadsdel där tjänstemännen berättade om resultatet av en trygghetsundersökning som genomförts i stadsdelen (Grönblad 2015). På detta möte blev de närvarande medborgarna tillfrågade om de ville delta i fortsatta diskussioner i invånargrupper och enligt Anger som är utvecklingsledare i Västra Hisingens stadsdel skrev 40 personer upp sig som intresserade (Personlig kommunikation 7 april 2015). I Norra Hisingen har tjänstemännen enligt Bengt Nilsen annonserat i kringliggande området runt Selma Lagerlöfs Torg angående invånardialogen (personlig kommunikation, 16 april 2015). Människor i den definierade populationen har alltså blivit informerade om att mötena kommer att ske men har sedan själva bestämt om de ska medverka eller inte.

De icke slumpmässiga urvalen är mest aktuella när vi intresserar oss för svåråtkomliga (icke förtecknade) grupper av individer (Esaiasson, Giljam, Oscarsson och Wängnerud 2012 et al, s. 188). I denna studie görs ett strategiskt urval då endast personer som deltar i dialogerna kan ingå i en undersökning som syftar till att mäta effekterna på de som deltar. Analysenheterna i denna undersökning är svårtillgängliga då de inte blir den grupp som eftersökts förrän de dyker upp och ska medverka i en medborgardialog. Vad som skiljer denna design från en experimentell design är att ingen slumpmässig indelning har skett i en kontroll respektive experimentgrupp. Ett problem med deliberativa forum och självselektering är även att det riskerar att skapa en enhetlig urvalsgrupp då personer som är intresserade tenderar att rekrytera ytterligare deltagare från sin vänskapskrets, vilket innebär att skilda åsikter tenderar att bli mindre representerade (Ryfe 2005, s.52). Vilket tidigare behandlats riskerar en homogen grupp att minska kvalitén i det deliberativa momentet.

Ett exempel på ett deliberativt forum med experimentell design är Fishkins medborgarpaneler. Urvalsgruppen väljs ut slumpmässigt vilket gör att Fishkin kan hävda att denna grupp är representativ för hela populationen (1995). Detta innebär att risken minskar att gruppen blir lika homogen som i självselekterande urvalsprocesser. Om resurser hade funnits hade det varit intressant att liksom Fishkin anordna ett deliberativt forum och slumpmässigt bjuda in medborgare till dialogerna. Valet av design i min undersökning stod framförallt mellan att genomföra ett scenario experiment och att göra en panelundersökning och valet att göra det senare motiveras av att studien har en mycket stark verklighetsanknytning. Bland många andra har Babbie kritiserat experimentundersökningar för att vara artificiella(1975). De dialoger som granskats i denna studie är exempel på medborgardialoger som förekommer inom ett projekt som genomförs i verkligheten.

Ett alternativ till denna design som inneburit att det varit lättare att finna analysenheter hade varit att endast göra en eftermätning. Då hade det varit möjligt att i efterhand kontakta de som deltagit i en medborgardialog som stämmer in på min begreppsdefinition. Att inkludera en föremätning anser jag ändå vara fördelaktigt då en före-mätning starkare belägger att själva dialogen har effekt på analysenheterna. Vid endast eftermätning kan andra saker skett innan som påverkat de beroende variablerna. Det går inte heller att uttala sig om analysenheternas skattningar av de beroende variablerna innan dialogerna. I min valda design blir det alltså lättare att belägga att det finns en kausalitet mellan den oberoende variabeln och de beroende variablerna.

5.3 Materialinsamling

Mätningarna av de beroende variablerna har gjorts genom enkätutdelning. Materialet i undersökningen är alltså unikt och insamlat på det sätt som visas nedan.

Tabell 1: Översikt över besökta medborgardialoger och antal svarspersoner

Datum	Stadsdel	Grupp	Ämne	Mätningar i T1 och T2	Externt bortfall
15 april	Västra Hisingen	1 och 2 (Första träffen)	Drogförebyggande arbete samt kvinnors trygghet	10 pers.	3 pers.
16 april	Norra Hisingen	- (Första träffen)	Planering av parkstråk	4 pers.	
28 april	Västra Hisingen	2 (Andra träffen)	Kvinnors trygghet	3 pers.	
5 maj	Västra Hisingen	3 (Första träffen)	Klotter och nedskräpning	1 pers.	1 pers.
6 maj (inställd lågt deltagande)	Västra Hisingen	1 (Andra träffen)	Drogförebyggande arbete	-	

Kommentar: Tabellen visar vilka datum dialoger besöktes och till hur många personer enkäter delades ut. Den visar även hur många personer som inte kunde eller ville delta i båda mätningarna och därmed räknas som externt bortfall. Den visar även i vilken stadsdel dialogerna ägde rum samt vilket ämne de berörde.

Initialt var datainsamlandet tänkt att ske endast vid medborgardialogen i Västra Hisingens stadsdel men på grund av att få svarspersoner deltog vid dessa dialoger har studien kompletterats med mätningar vid ytterligare en medborgardialog som hölls i Norra Hisingens stadsdel den 16 april.

De första träffarna i Västra Hisingens stadsdel för grupperna som diskuterar trygghet för kvinnor och drogförebyggande arbete hölls den 15 april. Till detta möte kom 13 personer varav tre inte deltog i andra mätningen och därför betraktas som externt bortfall. Därmed behövde jag finna fler analysenheter för att kunna fastslå dialogens effekter på de beroende variablerna rent statistiskt. Efter tidigare kontakt med Norra Hisingens stadsdel fanns en möjlighet att dela ut enkäter vid en invånardialog i denna stadsdel. Då båda dessa dialoger faller inom ramen för min definition av medborgardialog har dessa svar behandlats tillsammans genom att slå ihop de personer som svarat på enkäter vid T1 och T2 och därmed tillförts datamängden.

Till invånardialogen i Norra Hisingens stadsdel kom endast fyra personer vilket innebär att problemet med få analysenheter kvarstod. Grupp ett och två i Västra Hisingen hade däremot ytterligare träffar vilket innebär en chans att få in fler mätningar. Personer som deltog för första gången i dessa träffar och svarade på enkäter behandlades nämligen som svar vid T1 och T2. Vilket kan ses i tabell 1 blev resultatet av dessa upprepade och tidskrävande mätningar sammanlagt 18 respondenter.

5.4 Beskrivande statistik- hur ser urvalsgruppen ut?

Nedan presenteras hur urvalsgruppen ser ut genom att presentera kön, ålder, utbildning och politiskt intresse för respondenterna. Respondenterna har uppgett dessa skattningar vid T1, dvs. vid det första mättillfället. För att ge både en översiktlig och detaljerad överblick presenteras dels medelvärde för varje variabel samt frekvenstabeller för förekomsten av de olika svarsalternativen. Därefter diskuteras vilka effekter som kan uppstå hos denna grupp efter en medborgardialog givet gruppammansättningen.

5.4.1 Kön

Av 18 respondenter var 4 personer män och 14 kvinnor.

5.4.2 Ålder

Medelåldern i urvalsgruppen var 45 år. Av frekvenstabellen nedan kan till exempel även ses att 66 % av de svarande är mellan 30 och 60 år.

Tabell 2: Frekvenstabell som visar åldersfördelning i urvalsgruppen

Ålder	Antal (N 17)	Andel av respondenter
80-90	1	6 %
70-80	2	12 %
60-70	0	0 %
50-60	3	18 %
40-50	4	24 %
30-40	4	24 %
20-30	1	6 %
10-20	2	12 %

Kommentar: Tabellen visar hur många av de svarande som faller inom respektive ålderskategori. Sammanlagt svarade 17 personer på hur gamla de är. Andel av de svarande inom varje ålderskategori redovisas även i procent som är avrundade till heltal.

5.4.3 Utbildning

Medelvärdet i antal års skolutbildning inom urvalsgruppen är 14,7 år. Av frekvenstabellen nedan kan även ses att 86 % av de svarande har åtminstone gymnasial utbildning och 53 % har åtminstone universitetsutbildning. Respondenterna har i denna fråga fått svara på hur många års skolutbildning de har. Svaren i år har tolkats som olika utbildningsnivåer, färre än 10 år innebär ej avslutad

gymnasieutbildning. 12 år innebär avslutad gymnasieutbildning, 15-20 år som utbildning vid universitet/högskola och över 20 år som forskarutbildning eller längre universitetsutbildning.

Tabell 3: Frekvenstabell över hur många års skolutbildning respondenterna har

Antal år i utbildning	Antal (N 15)	Andel av respondenter
Mer än 20 år(forskarutbildning/ längre universitetsutbildning)	2	13 %
15-20 år (universitetsstudier)	6	40 %
12 år (gymnasiestudier)	5	33 %
Färre än 10 år(ej avslutad gymnasieutbildning)	2	13 %

Kommentar: Tabellen visar hur många år de svarande studerat indelat i olika kategorier. Sammanlagt svarade 15 personer på frågan om skolutbildning(se appendix A). Andel av de svarande inom respektive grupp redovisas även i procent.

5.4.4 Politiskt intresse

Medelvärde inom gruppen för politiskt intresse är 3,75 vilket ligger nära värdet ganska intresserad. Av frekvenstabellen kan till exempel även ses att 43 % av de svarande uppgett att de är mycket intresserade av politik.

Tabell 4: Frekvenstabell över politiskt intresse hos urvalsgruppen

Svarsalternativ	Antal (N 16)	Andel av respondenter
5 Mycket intresserad	7	43 %
4 Ganska intresserad	3	19 %
3 Varken intresserad eller ointresserad	3	19 %
2 Inte särskilt intresserad	1	6 %
1 Inte alls intresserad	2	13 %

Kommentar: Tabellen visar hur många som svarat respektive svarsalternativ innan medborgardialogen, dvs. i mätning T1. 16 personer har svarat på denna fråga om politiskt intresse(se appendix A) Slutligen anges hur stor andel av urvalsgruppen som svarat varje svarsalternativ.

Sammantaget av tabellerna kan utläsas att urvalsgruppen i klar majoritet är kvinnor, den genomsnittliga gruppmedlemmen har en ålder på 45 år, nästan alla har gymnasial eller universitetsutbildning samt en klar majoritet uppger sig vara ganska eller mycket intresserade av politik.

Respondenterna i denna panelundersökning är välutbildade vilket kan leda till att effekterna på de beroende variablerna, förtroende för politiker och tjänsteman samt kunskap om sakfrågan, blir små efter deltagandet i en medborgardialog. Människor som redan har stor kunskap om det politiska systemet och har förståelse för varför politiker handlar som de gör borde rimligtvis vara mindre påverkbara än de som har lågutbildning och inte har denna kännedom. Ju mindre kunskap deltagarna har sedan innan desto större kan förbättringspotentialen sägas vara. Gruppen är relativt homogen och därmed beräknas effekterna på social tillit inte heller bli särskilt stor. Detta då kontakten mellan grupper med olika värderingar, normer och utbildningsnivåer inte blir liten. Även effekten på åsikt om deltagande förväntas bli liten då denna grupp redan är benägen att delta i olika politiska sammanhang och därmed borde ha en positiv bild av medborgardialoger.

5.5 Hypotesprövning genom t-test

Ett t-test genomförs i denna studie för att testa om skillnaden av medelvärden vid mätningarna T1 och T2 skiljer sig signifikant åt. Detta görs för att bedöma hur stor sannolikhet det är att slumpen kan ha producerat detta resultat. Vid all hypotesprövning formulerar man en nollhypotes(H_0) och ett alternativ till denna, *mothypotes*(H_1) (Körner & Wahlgren 2005, s. 122). I denna undersökning sätts följande noll-hypotes och mothypotes upp:

H_0 = Det finns inga skillnader mellan grupperna. Den uppkomna skillnaden beror på slumpen.

H_1 = Det finns en verklig signifikant skillnad mellan de två grupperna och denna skillnad går i positiv riktning.

Då jag endast undersöker om en positiv förändring av de beroende variablerna har skett (se hypoteser kap. 4) formuleras en ensidig mothypotes. Därmed bestäms H_1 gå i positiv riktning och skillnaden i medelvärden bedöms med ett ensidigt signifikanstest. Signifikansnivå innebär hur stor risk man är villig att förkasta noll-hypotesen när den är sann (Körner & Wahlgren 2005, s. 122). Det vill säga hur stor risk det är att fastslå ett samband när det i själva verket är slumpen som orsakat skillnaden, ett så kallat typ 1-fel. I princip går det att använda vilken signifikansnivå som helst, men av tradition används oftast signifikansnivåerna 5, 1 eller 0,1 procent, (Stukat 1993; Ejlertsson 2005). Vid valet av signifikansnivå som till exempel 5 procent accepterar vi alltså att slumpen har orsakat resultatet i fem fall av 100. Vilken signifikansnivå som väljs återkommer jag till i resultatdelen.

5.6 Omkodning av svarsalternativen

Enkätens svar utgörs av ordinalskala (se appendix A). För att kunna beräkna medelvärden i de två mätningarna i SPSS kodas de olika svarsalternativen om till intervallskala. Detta innebär att data behandlas som att det är lika stor skillnad mellan de olika skalstegen. Det är alltså antaget att det är lika stor skillnad mellan t.ex. *mycket litet förtroende* och *ganska litet förtroende som varken eller* och *ganska stort förtroende*. Alla frågor som är avsedda att mäta de beroende variablerna har fem skalsteg, se appendix A för att se hur de omkodats.

5.7 Operationalisering

Den oberoende variabeln som testas i denna undersökning är deltagande i medborgardialoger. Nedan förklaras därför först varför invånargrupperna i Västra Hisingen och invånardialogen i Norra Hisingen är exempel på medborgardialoger. Efter detta diskuteras hur de beroende variablerna operationaliseras vilket görs genom att ställa frågor i en enkät som delas ut före och efter medborgardialogen. Enligt Esaisson et al är det bästa man kan göra för att minska bortfallet är att *minimera de tilltänka svarspersonernas skäl för att inte ställa upp(...)* Det är viktigt att göra en bra

undersökning i det avseende att svarspersonerna behöver kunna förstå frågor och svarsalternativ (2012, s. 186). Därför har vissa frågor omformulerats efter ett för-test då vissa frågor av svarspersonerna upplevdes som komplexa samt svarsalternativen för varierande på olika frågor. Några frågor hade fler skalsteg och detta upplevdes som förvirrande. En mer lättförståelig enkät bör minska andelen bortfall.

Tre av fem frågor som används för att mäta de beroende variablerna har använts i tidigare forskning. Enligt Esaiasson et al är det fördelaktigt att hitta av andra redan formulerade frågor med avsikt att mäta det man själv vill undersöka då dessa frågor ofta är noga granskade och prövade av forskarsamhället (2012, s. 240-241).

5.7.1 Deltagande i medborgardialog

Samtalen förs mellan tjänstemän och medborgare på uppdrag av politiker i respektive stadsdelsnämnd. Medborgardialogen i Västra Hisingens stadsdel är ett resultat av att stadsdelsnämnden i sitt mål och inriktningsdokument för år 2015 fastslagit att: *"Nämnden och förvaltningen ska arbeta aktivt och uppsökande mot föreningar och medborgare i stadsdelen i syfte att uppbära en representativ och öppen medborgardialog"* (Västra Hisingens stadsdelsnämnd 2015, s. 22). I Norra Hisingens budget för 2014 skrivs följande: *Invånarnas och brukarnas möjligheter till inflytande och delaktighet ska öka. Dialogen med medborgare och brukare ska systematiseras och förbättras genom bland annat brukarråd, trygghetsvandringar, brukarenkäter och olika former av invånardialog* (Norra Hisingens Stadsdelsnämnd 2014, s.25). Dialogerna som genomförs i dessa två stadsdelar är alltså ett resultat av att politiska beslut i stadsdelsnämnderna beslutat att dessa ska ske. De är även strukturerade på det sätt att tjänstemännen agerar moderatorer och fördelar ordet mellan de som deltar. Därmed är dialogerna som förs i Västra och Norra Hisingen kopplade till politiska beslut och stämmer väl överens med begreppsdefinitionen av medborgardialog i denna uppsats.

5.7.2 Förtroende för politiker och tjänstemän

Fråga ett i enkäten avser att mäta förtroende för politiker och fråga sex avser att mäta förtroende för tjänstemän (se appendix A). Förtroende för politiker har mätts sedan 1988 i valundersökningen (Oscarsson 2012) genom att ställa frågan "Allmänt sett, hur stort är ditt förtroende för svenska politiker?". Även SOM-undersökningarna mätte politikerförtroende med samma fråga i 2013 års undersökning (SOM-institutet 2013).

5.7.3 Social Tillit

Fråga två i enkäten avser mäta social tillit (se appendix A). Den sociala tilliten hos deltagarna mäts genom att ställa frågan: " Enligt din mening, hur mycket går det att lita på människor i allmänhet?"

Denna fråga förekommer i SOM-undersökningen 2013 (SOM-institutet) och förekommer bland annat också i Rönnerstrands avhandling *Social Capital and immunisation against the 2009 A(H1N1) pandemic in Sweden* (2013).

5.7.4 Kunskap om sakfrågan

Fråga tre i enkäten lyder: "Hur stor kunskap har du om det ämne som medborgardialogen handlar om?" Genom att ställa denna fråga före och efter går det att analysera om respondenterna själva upplever att de fått mer kunskap om ämnet.

Svarspersonerna får själva bedöma om deras kunskap ökar vilket kan vara problematiskt då detta innebär en subjektiv bedömning. Ett alternativt sätt att objektivt mäta kunskapen hade varit att ställa kunskapsfrågor i efterhand, vilket görs i Luskin et al. 2002. Att ställa kunskapsfrågor kräver stor egen kännedom om de frågor som diskuteras, samt kanske även viss kontroll över hur dialogen utformas. Kunskaper om dialogen har jag visserligen men någon kontroll över innehåll på själva dialogen hade jag inte. Därför valdes kunskap om sakfrågan att operationaliseras på ovan nämnda sätt.

5.7.5 Åsikt om medborgardialog

Fråga fyra i enkäten syftar till att mäta åsikt om medborgardialog och lyder: Vad tycker du om att medborgardialoger används för att diskutera medborgares åsikter om olika samhällsfrågor? Denna fråga är inspirerad av det sätt Himmelroos mäter åsikt om medborgardialoger då han ställer upp påståendet: *Politiska diskussioner borde arrangeras för vanliga människor som stöd till den representativa demokratin* (2015). Påståendet är omgjort till en fråga och begreppet representativ demokrati är bortvalt då detta kan uppfattas som för komplext för de svarande.

6. Resultat

Då jag tidigare behandlat den teori som ligger till grund för undersökningen samt upplägget och genomförandet av studien är det nu dags att redovisa resultaten. Ett t-test har utförts för att testa om skillnaderna mellan före och efter-mätningarna är statistiskt säkerställda, dvs. signifikanta (*för att se hur det går till se 5.4 hypotesprövning genom t-test*).

Tabell 5: Resultat av T-test av effekter på deltagare i medborgardialoger

Fråga	Före	Efter	Förändring i medelvärde	Standardfel	Sig. (ensidig)	t-värde	Antal svar	Internt Bortfall
1 Förtroende politiker	2,4	2,47	+ 0,17	0,13	0,09	- 1,38	17	1
2 Social Tillit	3,24	3,29	+ 0,05	0,18	0,38	- 0,32	17	1
3 Kunskap	3,24	3	- 0,24	0,28	0,2	0,85	17	1
4 Åsikt	4,35	4,23	- 0,12	0,28	0,34	0,42	17	1
6 Förtroende tjänstemän	3,11	3	- 0,11	0,19	0,27	0,62	17	1

Kommentar: I appendix A visas hur svarsalternativen före och efter har omkodats. Tabellen visar medelvärdena före och efter medborgardialogen samt förändringen av medelvärdet. Även standardfelet, signifikansvärdet, t-värdet, antal svarspersoner samt internt bortfall redogörs. Alla värden avrundade till två decimaler.

Enligt Esaiasson et al. är det lättare att uppnå statistisk signifikanta samband ju fler analysenheter som ingår i undersökningen (2012, s. 390). Att analysenheterna är få i denna undersökning innebär därmed ett stort problem då det är svårt att erhålla signifikanta samband. Enligt t-testet med fem procent signifikansnivå kan ingen av de samband som testats sägas vara statistiskt säkerställda och därmed får ingen av hypoteserna stöd (vilket visas av tabell 5 under kolumn sig.(ensidig)). Vilket tidigare nämnts är det vanligast att använda fem procent signifikansnivå men i detta fall anser jag det motiverat att höja signifikansnivån för att kunna säga något om forskningsfrågan. Om signifikansnivån bestäms till 10 procent får en av hypoteserna stöd, nämligen att förtroende för politiker påverkas positivt. Detta innebär dock att risken för ett typ-1 fel ökar, dvs. att noll-hypotesen förkastas trots att den är sann. Med andra ord innebär detta att slumpen kan ha producerat detta resultat i ett fall av tio vilket får anses vara en relativt hög grad av osäkerhet.

Förtroende för politiker-hypotesen stämmer enligt resultatet som redovisats ovan med 90 procent säkerhet. Visserligen är denna förändring något marginell men dock har en positiv förändring skett. Enligt ovan förda resonemang om lågt antal svarspersoner är ingen av övriga hypoteser statistiskt säkerställda. Det vill säga förtroende för tjänstemän-hypotesen, social tillit-hypotesen, deltagande-

hypotesen och åsikt-hypotesen får inte stöd vare sig vid signifikansnivå på 10 eller fem procent. Åsikt-hypotesen kommer däremot att beröras i följande diskussion.

7. Avslutande diskussion

För att sammanfatta resonemangen i denna uppsats avser jag nu att återkomma till den frågeställning, teori och de hypoteser som inledningsvis berördes. Innan dess kommer problem med materialinsamlandet beröras då detta har stark inverkan på möjligheten att ge svar om hypoteser och frågeställning.

Arbetet bestod initialt i att identifiera en passande medborgardialog samt få tillåtelse att närvara vid dialogen och dela ut enkäter. Då detta efter mycket arbete hade uppfyllts dök överraskande nog inte tillräckligt många personer upp, något jag inte hade möjlighet att påverka. Då ännu färre personer dök upp på dialogen i Norra Hisingen var inte heller denna ensamt underlag för att göra en statistisk analys. Materialinsamlingen i denna studie tog oproportionerligt mycket tid och därför valde jag efter ihärdiga försök att vid en tidpunkt lägga återstoden av tiden på att analysera det material jag samlat in. Det hade visserligen varit möjligt att fortsätta leta men då skulle inte den givna tidsram för denna uppsats räcka.

Valet av att dela ut enkäter vid dialoger i Västra Hisingen baserades på att det var sannolikt att många personer skulle besöka dialogerna. Enligt utvecklingsledare Anger var 40 personer anmälda till Västra Hisingens tre invånargrupper efter det första öppna mötet på Sjumilaskolan (personlig kommunikation, 7 april 2015). Därmed är andelen intresserade som lockades till de första dialogerna i Västra Hisingen låg, endast 15 personer (se tabell 1). Viss kritik kan riktas åt ansvariga tjänstemän för det minskade antalet deltagare i Trygg-projektets olika steg. Utan att gå in på en djupare utvärdering av tjänstemännen då detta inte är studiens syfte ställer jag mig frågande till om informationen till de intresserade medborgarna verkligen nått fram. Tveksamhet har vid tillfällena rått bland tjänstemännen om vem som är sammankallande till medborgardialogerna. Om det råder tveksamhet om detta inom tjänstemannagruppen är det inte en orimlig slutsats att dra att informationen till de intresserade inte nått ut på bästa sätt.

Givet den teori som ligger till grund för *förtroende-för-politiker hypotesen* är det inte oväntat att denna påverkats positivt, om än marginellt. Medborgarna har visserligen inte haft någon direkt kontakt med politiker men samtal med tjänstemännen och andra inom gruppen kan ha lett till en större förståelse för de avvägningar och bedömningar som politiker tvingas göra i sin politikerroll. Denna panelundersöknings styrka är att mätningar görs precis före och efter dialogerna och att allt annat därmed hålls lika. Ingenting förutom medborgardialogen påverkar de beroende variablerna

eftersom att det är det enda som sker mellan mätningarna. Därmed finns visst belägg för att gruppen påverkats, om än marginellt, vad gäller den beroende variabeln om politikerförtroende.

Avseende *åsikt-hypotesen* kan det gå att säga något om denna trots att inget signifikant samband finns mellan mätningarna före och efter den första medborgardialogerna. Grupp ett och två i Västra Hisingen träffades vid två tillfällen. Vid gruppernas första träffar kom sammanlagt 13 personer och vid gruppernas andra träffar 7 personer. Detta talar mot hypotesen att deltagande i medborgardialoger leder till en mer positiv inställning till medborgardialoger då få återkommande personer snarare indikerar att deltagarna fått en negativ inställning. Mot bakgrund av Brady et als teori om att tid, pengar och kommunikativa egenskaper påverkar personers villighet att medverka i politiska sammanhang (1995) samt att Himmelroos tidigare funnit sambandet att deltagande leder till en mer positiv inställning var detta resultat något oväntat. Medlemmarnas kommunikativa egenskaper borde snarare ökat av att delta i dialogerna och detta i sin tur öka sannolikheten att de skulle delta igen.

De medborgardialoger som studerats är exempel på vertikal deliberation mellan medborgare och tjänstemän och därmed kan det deliberativa momentet sägas lida brist på jämlikhet. Då jämlikhet är en viktig anledning för att en kvalitativ deliberation ska förekomma är detta problematiskt. Däremot lever medborgardialogerna i övrigt upp till den begreppsdefinition som gjorts i denna uppsats. Alla deltagare har även kunnat komma till tals vilket i sig visar på att viss grad av jämlikhet finns mellan deltagarna. Däremot har tjänstemännen över samtalen då de sätter dagordningen och agerar samtalsledare. Mötesdeltagarna kan därmed inte till fullo sägas vara jämlikar. Vidare kan den beskrivande statistiken påvisa att gruppen som deltar är relativt homogen vilket också inverkar negativt på det deliberativa momentets kvalitet. Då kvalitén sjunker leder detta i sin tur sannolikt till att de positiva effekterna minskar eller uteblir.

Syftet med att engagera människor i medborgardialoger i Göteborgs stad är att fördjupa demokratin. Dock talar denna studie för att de som deltar inte kan sägas vara representativa för en större population. Risker med att anordna deliberativa forum som har inflytande över beslutsprocessen är att demokratin inte fördjupas utan snarare blir mer ojämlig. Detta då deltagande i medborgardialoger kräver mer av individerna än vad andra politiska handlingar som att exempelvis rösta i val och skriva under upprop. Högutbildade och kommunikativa personer tenderar att delta i deliberation och resurssvaga stannar hemma. Resursstarka personer får då ännu mer inflytande i samhället än vad de redan har vilket måste sägas vara problematiskt för demokratin. Den relativt homogena grupp som deltar leder även till försämrad kvalitet i det deliberativa momentet. Detta skulle möjligtvis kunna förbättras genom att slumpmässigt bjuda in deltagare till deliberation. Dock

riskerar samma situation att uppstå då personer som slumpmässigt väljs ut inte har något krav på sig att delta. Rimligt är att ett större bortfall sker bland resurssvaga personer och att fler personer med stort intresse för politik, kommunikativa egenskaper och hög utbildning deltar även i deliberativa forum med slumpmässigt urval. Om medborgardialoger inte lyckas locka även resurssvaga grupper bör beslutsfattare verkligen överväga om detta fördjupar demokratin eller om det finns andra bättre sätt att garantera ett jämlikt politiskt deltagande.

Framtida studier skulle kunna inrikta sig på vad i medborgardialogers utformning som påverkar medborgarnas villighet att delta. Ett intressant sätt att undersöka detta hade varit att göra ett scenario-experiment och variera hur medborgardialogen hade genomförts i olika experimentgrupper. Möjligtvis kan det vara så att medborgarna gärna deltar när dialogerna utformats på ett visst sätt. En reproducering av denna studie med högre deltagarantal vid dialogerna skulle också vara intressant då chansen i så fall hade ökat att hitta signifikanta samband för alla hypoteser. Detta skulle kunna leda till en klarare bild av medborgardialogers effekter på deltagarna.

Sammantaget kan vi med 90 procent säkerhet säga att det finns en positiv inverkan på förtroende för politiker-hypotesen på deltagarna i denna panelundersökning. De andra hypoteserna som fastslagits utifrån tidigare forskning får dock inget stöd i t-testet. Dock kan åsikt-hypotesen ifrågasättas då många deltagare inte fortsatte att gå på dialogmöten. Då urvalet i denna panelundersökning inte är slumpmässigt är det däremot svårt att generalisera resultatet till en större population. Resultaten är trots det intressanta då de visar på hur deltagarna i en verklig, icke-artificiell medborgardialog påverkas av att delta i ett deliberativt forum.

8. Källförteckning

- Amnå, E. (2003). Deltagardemokratin- Önskvärd, nödvändig – men möjlig? I Gilljam & Hermansson (Red.) *Demokratis mekanismer* (s. 106-124). Malmö: Liber
- Andersen, V. N., & Hansen, K. M. (2007). How deliberation makes better citizens: The Danish Deliberative Poll on the euro. *European journal of political research*, 46(4), 531-556.
- Andersson, K. (2012) *Deliberativ undervisning: en empirisk studie* (Doktorsavhandling, Gothenburg studies in politics, 128) Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet
- Babbie, E. R. (1975) *The practice of social research*. London: Cengage Learning
- Brady, H. E., Verba, S., & Schlozman, K. L. (1995). Beyond SES: A resource model of political participation. *American Political Science Review*, 89(02), 271-294.
- Carpini, M. X. D., Cook, F. L., & Jacobs, L. R. (2004). Public deliberation, discursive participation, and citizen engagement: A review of the empirical literature. *Annual review of political science*. 7, 315-344.
- Chambers, S. (2003). Deliberative democratic theory. *Annual review of political science*, 6(1), 307-326.
- Cook, F.L., M.D. Carpini & L.R Jacobs (2007) Who Deliberates? Discursive participation in America i S. Rosenberg (Red.), *Can the People Govern?* (s. 25-44). Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Dryzek, John. 1990. *Discursive Democracy: Politics, Policy, and Political Science*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ejlertsson, G. (2005). *Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur
- Esaïsson, P., Gilljam, M. Oscarsson, H., Wängnerud L. (2012). *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts juridik
- Fishkin J. (1995) *The voice of the people: public opinion*. New Haven: Yale University Press.
- Gastil J. (2000). *By Popular Demand*. Berkeley: Univ. Calif. Press

- Grönlund, K., Setälä, M., & Herne, K. (2010). Deliberation and civic virtue: lessons from a citizen deliberation experiment. *European Political Science Review*, 2(01), 95-117.
- Göteborgs Stads Stadsledningskontor (2014a). Rapport 1: Svar på återremitterat ärende om att fördjupa demokratin genom att öka medborgarnas möjligheter till inflytande. Diarienummer 0993/12.
- Göteborgs Stads Stadsledningskontor (2014b). Tjänsteutlåtande. Diarienummer 0933/12
- Hibbing J, Theiss-Morse E. (1995). *Congress as Public Enemy. Public Attitudes Toward American Political Institutions*. Cambridge,
- Himmelroos, S. (2012) *Det demokratiska samtalet, en studie av deliberativ demokrati i ett medborgarforum*. (Doktorsavhandling) Åbo: Åbo Akademis Förlag
- Himmelroos, S. (2015, mars) *Who wants to continue deliberating?* Paper presenterat vid ECPR Joint Sessions, Warszawa, Polen
- Jodal, O. (2003) Fem frågetecken för den deliberativa teorin. I Gilljam & Hermansson (Red.) *Demokratins mekanismer* (s. 267-289). Malmö: Liber
- Karlsson 2003 Den deliberativa drömmen och politisk praktik. I Gilljam & Hermansson (Red.) *Demokratins mekanismer* (s. 267-289). Malmö: Liber
- Keeter, S., Zukin, C., Andolina, M., & Jenkins, K. (2002). The civic and political health of the nation: A generational portrait. *Center for information and research on civic learning and engagement*
- Körner, S., & Wahlgren, L. (2005). *Statistiska metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Luskin, R.C., J.S. Fishkin and R. Jowell (2002), 'Considered opinions: deliberative polling in Britain', *British Journal of Political Science* 32: 455-487.
- Mendelberg, T. 2002. The Deliberative Citizen: Theory and Evidence. *Political Decision Making, Deliberation and Participation*, 6: 151-193.
- Nye J, Zelikow P, King D, eds. (1997). *Why People Don't Trust Government*. Cambridge, MA: Harvard Univ. Press
- Pateman, C. (1970) *Participation and Democratic Theory*, Cambridge: Cambridge University Press.

Pettigrew, T. F., Tropp, L. R., Wagner, U., & Christ, O. (2011). Recent advances in intergroup contact theory. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(3), 271-280
Premfors, R. & Roth, K. (Red.) (2004) *Deliberativ demokrati*. Lund: Studentlitteratur

Rosenberg, S. (2007) *Can the People Govern?* Basingstoke: Palgrave Macmillan

Rosenstone, Steven J. & Hansen, John Mark. 1993. *Mobilization, Participation and American Democracy*. New York: Macmillan Publishing.

Ryfe, D. M. (2005). Does deliberative democracy work? *Annual review of political science* 8, 49-71.

Rönnerstrand, B. (2015) *Generalized trust and the collective action dilemma of immunization* (Doktorsavhandling), Göteborgs Studies in Politics, 139. Tillgänglig:
<https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/38234>

SOU 2000:1. *En uthållig demokrati! Politik för folkstyrelse på 2000-talet. Demokratiutredningens betänkande*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Steenbergen, M.R., A. Bächtiger, M. Spörndli and J. Steiner (2003), 'Measuring political deliberation: a discourse quality index', *Comparative European Politics* 1: 21–48.

Stukát, S., & Norlin, V. (1993). *Statistikens grunder*. Studentlitteratur.

Teorell, J. & Svensson, T. (2007) *Att fråga och att svara*. Malmö: Liber AB

Theodorsson, A. "(2004) Deliberativt deltagande och dess effekter i Roth(Red.) *Deliberativ demokrati*. (s. 23-56)

Västra Hisingens stadsdelsförvaltning & Polismyndigheten i Västra Götaland. (2014)
Kommunikationsplan för samarbetet Trygg i Västra Hisingen

8.1 Internetkällor

Grönblad, 2014-10-29. *Göteborgs stad satsar på nya former av inflytande*. Hämtad 2015-05-18 från http://www.vartgoteborg.se/prod/sk/vargotnu.nsf/1/ovrigt,goteborgs_stad_satsar_pa_nya_for_mer_for_inflytande?OpenDocument

Grönblad, F. (2015) *Möte för ökad trygghet i Biskopsgården*. Hämtad 2015-04-29 från http://www.vartgoteborg.se/prod/sk/vargotnu.nsf/1/ovrigt,mote_for_oked_trygghet_i_biskops_garden

Göteborgs stad kommunfullmäktige (2014). *Snabbprotokoll*. Hämtad 2015-05-05 från

[http://www5.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/02E46009705B61DEC1257CC500267C97/\\$File/SP_20140424.pdf?OpenElement](http://www5.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/02E46009705B61DEC1257CC500267C97/$File/SP_20140424.pdf?OpenElement)

Norra Hisingens Stadsdelsnämnden (2014). *Budget 2014 Stadsdelsnämnder*. Hämtad 2015-05-07

från:

<http://goteborg.se/wps/wcm/connect/01284c80441ba658876bcf8e7a669796/Budget+2014+Norra+Hisingen.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=01284c80441ba658876bcf8e7a669796>

Oscarsson, H.(2012 11 mars) Varför litar vi allt mer på våra politiker? (Blogginlägg). Hämtad från:

<http://www.henrikoscarsson.com/2012/03/varfor-litar-vi-allt-mer-pa-vara.html>

SOM-Institutet. (2013) *Frågeformulär Riks-SOM 2013*. Hämtad 2015-04-15 från

http://som.gu.se/digitalAssets/1481/1481079_riks-1-2013.pdf

Västra Hisingens Stadsdelsnämnd (2015). *Mål och inriktningsdokument för budget 2015*. Hämtad 2015-05-07 från:

[http://www5.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/C38D9D16CB9D170AC1257DB30029E122/\\$File/06.%20Mal%20och%20Inriktningsdokument%20Vastra%20Hisingen%202015%20S%20MP%20V%20%20Reviderat%20forslag%20141216.pdf](http://www5.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/C38D9D16CB9D170AC1257DB30029E122/$File/06.%20Mal%20och%20Inriktningsdokument%20Vastra%20Hisingen%202015%20S%20MP%20V%20%20Reviderat%20forslag%20141216.pdf)

Enkät om medborgardialog

Presentation

Jag som lämnar ut enkäten heter Jakob Sköld och är student vid Göteborgs universitet. I statsvetarprogrammet ingår att skriva ett examensarbete och jag är intresserad av att undersöka människors inställning till medborgardialoger. Då den invånargrupp du deltar i är ett exempel på en medborgardialog är jag intresserad av dina åsikter.

Om deltagandet

Dina svar kommer att behandlas konfidentiellt.

Det kommer alltså inte framgå vem som svarat på frågorna.

Jag uppskattar väldigt mycket att du tar dig tid att svara på min enkät!

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Tack för att du vill delta! Markera ett svarsalternativ på varje fråga genom att kryssa i en av cirkelarna.

Fråga 1	Allmänt sett, hur stort förtroende har du för svenska politiker? <ul style="list-style-type: none"> - Mycket stort förtroende (5) ☐ - Ganska stort förtroende (4) ☐ - Varken stort eller litet förtroende (3) ☐ - Ganska litet förtroende (2) ☐ - Mycket litet förtroende (1) ☐
Fråga 2	Enligt din mening, hur mycket går det att lita på människor i allmänhet? <ul style="list-style-type: none"> - I mycket stor utsträckning (5) ☐ - I ganska stor utsträckning (4) ☐ - I varken stor eller liten utsträckning (3) ☐ - I ganska liten utsträckning (2) ☐ - I mycket liten utsträckning (1) ☐
Fråga 3	Hur stor kunskap har du om det ämne som medborgardialogen handlar om? <ul style="list-style-type: none"> - Mycket stor (5) ☐ - Ganska stor (4) ☐ - Varken stor eller liten (3) ☐ - Ganska liten (2) ☐ - Mycket liten (1) ☐
Fråga 4	Vad tycker du om att medborgardialoger används för att diskutera medborgares åsikter om olika samhällsfrågor? <ul style="list-style-type: none"> - Mycket positivt (5) ☐ - Ganska positivt (4) ☐ - Varken positivt eller negativt (3) ☐ - Ganska negativt (2) ☐ - Mycket negativt (1) ☐

<p>Fråga 5</p>	<p>Hur trygg känner du dig när du vistas i ditt bostadsområde?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mycket trygg (5) ☐ - Ganska trygg (4) ☐ - Varken trygg eller otrygg (3) ☐ - Ganska otrygg (2) ☐ - Mycket otrygg (1) ☐
<p>Fråga 6</p>	<p>Hur stort förtroende har du för stadsdelens tjänstemän?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mycket stort förtroende (5) ☐ - Ganska stort förtroende (4) ☐ - Varken stort eller litet förtroende (3) ☐ - Ganska litet förtroende (2) ☐ - Mycket litet förtroende (1) ☐
<p>Fråga 7</p>	<p>Hur stort förtroende har du för polisen i din stadsdel?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mycket stort förtroende (5) ☐ - Ganska stort förtroende (4) ☐ - Varken stort eller litet förtroende (3) ☐ - Ganska litet förtroende (2) ☐ - Mycket litet förtroende (1) ☐
<p>Avslutningsvis några frågor om dig själv</p>	
<p>Fråga 8</p>	<p>Är du kvinna eller man?</p> <p>☐ Kvinna (1) ☐ Man (2)</p>
<p>Fråga 9</p>	<p>Vilket år är du född?</p> <p><i>Fyll i årtalet i rutan nedan:</i></p> <div style="border: 1px solid black; width: 80px; height: 30px; margin: 10px auto;"></div>

<p>Fråga 10</p>	<p>Hur många års skolutbildning har du?</p> <p><i>Fyll i antal år du gått i skolan i rutan nedan:</i></p> <div style="border: 1px solid black; width: 80px; height: 40px; margin: 10px auto;"></div>
<p>Fråga 11</p>	<p>Hur intresserad är du i allmänhet av politik?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mycket intresserad (5) ☐ - Ganska intresserad (4) ☐ - Varken intresserad eller ointresserad (3) ☐ - Inte särskilt intresserad (2) ☐ - Inte alls intresserad (1) ☐
<p>Fråga 12</p>	<p>Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera in dig själv på en sådan skala?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klart till vänster (5) ☐ - Något till vänster (4) ☐ - Varken till vänster eller till höger (3) ☐ - Något till höger (2) ☐ - Klart till höger (1) ☐
<p>Även vid nästa medborgardialog kommer en enkät delas ut. För att kunna analysera samtliga svar ber jag dig skriva samma smeknamn som du skrev på första enkäten i rutan nedanför. Försök sedan att komma ihåg ditt smeknamn och skriv samma smeknamn på nästa enkät.</p> <p>OBS! Kom ihåg att din medverkan i denna enkät är anonym så skriv därför inget smeknamn som är likt ditt riktiga namn.</p> <p>Smeknamn: <div style="border: 1px solid black; width: 200px; height: 40px; display: inline-block; vertical-align: middle;"></div></p>	

Stort tack för din medverkan!